

יחזקאל לח

שיט

וְעַמִּים רַבִּים אוֹתָךְ: ס יִכָּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה
וְהָיָה | בְּיָוִם הַהוּא יַעֲלוּ דְבָרִים עַל-לִבְכֶּךָ
וְחִשְׁבֹת מַחְשַׁבַת רָעָה: יא וְאָמַרְתָּ אֵעֵלָה עַל-
אֶרֶץ פְּרוּזוֹת אָבוֹא הַשְּׁקֵטִים יֹשְׁבֵי לְבַטָּח
כְּלָם יֹשְׁבִים בְּאֵין חוֹמָה וּבְרִיחַ וּדְלָתִים אֵין
לָהֶם: יב לְשָׁלַל שָׁלַל וּלְכֹזֵז בֹּזֵז לְהָשִׁיב יָדָךְ →
עַל-חֲרָבוֹת נוֹשְׁבוֹת וְאֶל-עַם מְאֹסָף מְגוּרִים
עֲשֵׂה מִקְנֶה וּקְנִיז יֹשְׁבֵי עַל-טָבוֹר הָאָרֶץ: L

מִשְׁרִיתֶךָ וְעַמִּים סְבִיבֵי
דְעִמָּךְ: יִכְדֹּן אָמַר יי
אֱלֹהִים וַיְהִי בְעֵדְנָא
הָיָה יִסְקֹן הַהֲרָרִין עַל
לְבָד וְתַחֲשַׁב מַחְשָׁבֹן
בְּיָשׁוּן: יא וְתִימַר אֶסֶק עַל
אֶרְעָא דִּיתְבָּא שְׁלִימָא
בְּקִרְוֵי פִצְחִיָא אֲהֵךְ עַל
עִמָּא דְשְׁקֵטִין וְשָׁרִן
לְדוּחְצִין כְּלָהוֹן יִתְבִּין
כְּלָא שְׁרָא וְעִקְרִין
וְדָשִׁין לִית לָהוֹן: יב לְמַבְזֵי
בְּזָא וּלְמַעֲרֵי עֲדָאָה לְכַנְשָׂא מִשְׁרִיתֶךָ עַל חֲרָבְתָא דְאִתְיַתְבָּא וְעַל עִמָּא דְאִתְכַנְשָׂא מְבִינֵי

ונתן
לך את
דאתכנשו
למפרא:
זין תמני
פ שגיא
גא דתבו
חרכא
מעממין
רי ארעא
לחרכא
מביני
או ויתבו
את וכל

בְּזָא וּלְמַעֲרֵי עֲדָאָה לְכַנְשָׂא מִשְׁרִיתֶךָ עַל חֲרָבְתָא דְאִתְיַתְבָּא וְעַל עִמָּא דְאִתְכַנְשָׂא מְבִינֵי

רש"י

(י) יעלו דברים. יסקון הכורזין: מחשבת רעה. להלמס כנגדי: (יא) על ארץ פרזות. יושבי כפרים מאין חומה, שנוטחים נמעזס ואינס ירחיס להאסף אל ערי מנזר: פרזות. כמו מערי הפרזי (דברים ג ה), מאין חומה: אבוא אל השוקטים. ואלהא מה הוא מנעזס: (יב) להשיב ידך על דברים רבים. רוצה לומר תהרהר הרהורים: (יא) על ארץ פרזות. על היושבים בערי הפרזי: אבוא השוקטים. אבוא אל השוקטים במנוחה ויושבים לבטח, רוצה לומר אינם נשמרים מן האויבים להתאסף בערי המבצר כי לבם בטוח מן האויב ולכן יושבים מבלי חומה סביב ואין להם בריח ודלתים, וכאומר והואיל לשלול שללם ולהשיב ידך לבוא שנית למלחמה על החרבות שנתישבו מקרוב. ולפי שכבר בא פעם בעזרת האויב כמו שנאמר למעלה לכן אמר להשיב ידך: מאוספים מגוים. המאוספים מבין העובדי כוכבים ממקום גלותם: עושה מקנה וקניז. מאספים מקנה בקר וצאן ושאר דברים הנקנים: על טבור הארץ. על מצוע הארץ וגבהה, ולפי שהטבור הוא אמצע הגוף קורא למקום המצוע כלשון טבור:

ז אשר גלו
לחרבה
ליהם חזרו:
זום על לז
העמים לא
ומנסה את

מצודת דוד

(י) ביום ההוא. בעת שישוכו ישראל אל אדמתם: יעלו דברים וגו'. רוצה לומר תהרהר הרהורים: (יא) על ארץ פרזות. על היושבים בערי הפרזי: אבוא השוקטים. אבוא אל השוקטים במנוחה ויושבים לבטח, רוצה לומר אינם נשמרים מן האויבים להתאסף בערי המבצר כי לבם בטוח מן האויב ולכן יושבים מבלי חומה סביב ואין להם בריח ודלתים, וכאומר והואיל לשלול שללם ולהשיב ידך לבוא שנית למלחמה על החרבות שנתישבו מקרוב. ולפי שכבר בא פעם בעזרת האויב כמו שנאמר למעלה לכן אמר להשיב ידך: מאוספים מגוים. המאוספים מבין העובדי כוכבים ממקום גלותם: עושה מקנה וקניז. מאספים מקנה בקר וצאן ושאר דברים הנקנים: על טבור הארץ. על מצוע הארץ וגבהה, ולפי שהטבור הוא אמצע הגוף קורא למקום המצוע כלשון טבור:

מצודת ציון

אותך. עמך: (יא) פרזות. כן יקראו הערים אשר אין חומה להם. וכן פרזות תשב ירושלים (ומה נ מ): השוקטים. מלשון השקט ומנוחה: ובריח. הוא המטה הסוגר הדלתות: (יב) עושה. ענין אסיפה, כמו ואת הגפס אשר עשו בחרן (נבאשע י ע): טבור. הוא השרר ובדברי רז"ל (מה ל): ופיו סתום וטבורו פתוח. וכן מעם טבור הארץ (שופטים ט ל): חומה סביב ואין להם בריח ודלתים, וכאומר והואיל לשלול שללם ולהשיב ידך לבוא שנית למלחמה על החרבות שנתישבו מקרוב. ולפי שכבר בא פעם בעזרת האויב כמו שנאמר למעלה לכן אמר להשיב ידך: מאוספים מגוים. המאוספים מבין העובדי כוכבים ממקום גלותם: עושה מקנה וקניז. מאספים מקנה בקר וצאן ושאר דברים הנקנים: על טבור הארץ. על מצוע הארץ וגבהה, ולפי שהטבור הוא אמצע הגוף קורא למקום המצוע כלשון טבור:

תפקד. ענין
בת. מלשון
זאה ומשאה
ית השנים.
ז מקובצת
ז יפרש מה
ושבת עתה
ז למלחמה
זי הם יהיו
תפקד, כי

רד"ק

מקנה וקניז. האחד על הבהמות והאחד על שאר נכסים, וכן מקניהם וקנינם (בראשית לו כג). וחרגם יונתן דאצלחו כנכסין וקנינין: יושבי על טבור הארץ. פעמים יבוא הסמיכות על מילת על, וכן יושבי על מדין, והולכי על דרך (שופטים ה י). ונקראת ארץ ישראל טבור הארץ, לפי שהיא באמצע העולם כמו שהטבור באמצע הגוף. ויונתן תרגם על תוקפא דארעא, לפי שארץ ישראל גבוה מכל

אותך. כמו אתך בדגש, ענינו כמו עמך: (י) כה אמר. מבואר הוא: (יא) ואמרת, על ארץ פרזות. כמו פרזות תשב ירושלים (וכיה ב ח). ערי הפרזות (אסתר ט יט), פירוש ערי השדה שאין להם חומה: אבוא השוקטים. אל השוקטים. וכן יבא ירושלים כמו אל ירושלים, וכן רבים: (יב) להשיב ידך על חרבות נושבות. להשיב ידך עליהם להחריבם כמו שהיו. ויונתן תרגם לכנשא משירייתך: עשה

ז ביניהם:
אחר צאת
זחרב. כמו
נתן תרגם
(ט) ועלית
ומשמיעים
שלי א כז:

בראשונה ולפי היכוד הזה האמיתי יהיה הנקרא
 מדברים בו התוקרים עליו הוא נוקר של יום השבת
 ו או שמא הנקרא הזה בקצה מורה אינו עדיין
 שם של עשי לשם כמו שחשבו קצה הסדריים
 נים כגון בעל הקרן כשיגיע בספר לספר שבח
 וראל דבר לשם בוח הענין אוב נראה ואמר לא
 השבת להקרא בשמו אלא כסני ששם ירדה הסן
 כנס יום השבת אלא לפי ששקעה לו החמה אמרי
 ויר עד קצה מערב ולמתחם לארץ ואולי לסדינה
 ח הישוב עד שנקרא השבת לכני צין אחרי
 ין ישראל בכדי יח שעות זה כי אי היא קבועה
 היישוב שקיעת החמה לשם היא הצות לילה
 צוח יום ישראל היא עת שקיעת החמה
 ד הקבוע הכני על יח שעות כמו שאמר נולד
 בידוע שנראה סוף לשקיעת החמה לא נולד
 כדעתו שלא נראה סוף לשקיעת החמה ואמר
 אור כזה הענין אפר כי יחייב מה שתחיינה
 האלה יסוד העקר בקריאת יח השבת זה כי
 מקום התחלת קריאת הימים יתן ובין החמה
 יחה ו שעות עד שיהיה יום שבת עיר משל על
 ו התחילה החמה לכבוז מקצה מערב וראה אותה
 ון שוקעת והוא בארץ ישראל ונתחיל לקרא
 וניע לעמוד נכח ראשו אחרי יח שעות ואו
 : לכני צין יהיה להם או ליל שבת יהיה זה סוף
 ז ולבסוף תחם זה הענין ואמר כי עת קצווי
 מורה הוא כבר עת הצות יום ראשון באי עיר
 זה הענין ובעין זה או קרוב מאד מזה היא
 ומאור ול כזה הענין זה כי כשהגיע בחבר
 התלכות החמורות שכאו בתלמוד ראש השנה
 העובר שסבר לפרש אוח; ולחקן ליישב לפי
 הצדק לפיכך להקדים ולהציע כל אותן התקנות
 אמר כזה הלשון דע כי חשבון הימים תחלתו הוא
 ו הוא ארץ ישראל המשל בזה הוא משיתחיל
 לשוכני ירושלים ואי לא יתחיל לשוכני קצה
 ער ד שעות לאחר סכאן ובערב הים לא יתחיל
 סכאן לשוכני קצה מורה לא יתחיל עד אחר
 אן וכן הוא סודרם לעולם ותלמוד מזה כי יש
 שעות כסנין ימי השבת וקריאתם בן שוכני
 ש לשוכני קצה מורה ששוכני ירושלים הם
 וכני קצה מורה יח שעות אעפ"י שאין המרחק
 הלק הגדול אלא ו שעות בלבד כשנתחיל מקצה
 ענין ימי השבת כך הוא הסדר שנסדר מימי
 בא לפרש מה שאמר ר ורא (ראש השנה
 לילה ויום מן החדש אמר כזה הלשון והמשל
 א נקבע אחרו כיום השבת ער שיהיה המלך

בירושלים ביום השבת קודם הצות היום ואו הוא בקצה מורה
 תחלת ליל שבת ואמר כי שער חברייתא של נולד קודם
 הצות וכי הוא כאלו אמר אם נולד בירושלים קודם הצות
 יום שבת כי בידוע הוא שהוא נראה יום שבת סוף לשקיעת
 החמה מקצה מורה כגון זה ויוצא בו הם דבריו ול כזה
 הענין ואחא אם חתבונו ותשים לכך לדברי שני האנשים
 האלה בסה שכתבו בחבוריהם כזה הענין חראה שדעתם
 היא כי ירושלים או כבוד הארץ היא התחלת קריאת כל
 יום יום מימי השבת כשמו כי סוף קריאתו הוא כלה בקצה
 המורה והמשל לפרהם הוא יום שבת כי לכני ירושלים או
 לכני כבוד הארץ הוא נכנס יום השבת בראשונה ולאחר ד
 שעות סכאן הוא נכנס לכני קצה מערב ולאחר ששה שעות
 אחרות הוא נכנס כשכור הים לאחר ששה שעות שלישית
 הוא נכנס לכני קצה מורה כאתרונה ולשם ול בקצה מורה
 יכלה לו קריאת שם היום ותתם:

ועתה ראה איך הוא סדרתם וז נעקרת מאליו וחילי ואין
 לה שום טעם או עקר זה כי באמת ברנע הצות יום
 שבת כשכור הארץ כעם יוסם או הם עומדים כל בני הישוב
 ולתי בני קצה מורה הוא להם תחלה ליל שבת לפי סדרתם
 וכל בני חצי ישוב המערבי לדבריהם וכן הוא לפי האמת
 בימים של יום שבת וקודם הצות סכאן הם עומדים או כולם
 ויאות לנו אז עתה לשאל אחם על בני חצי הישוב המורחי
 שיאמרו לנו באיזה יוסם הם עומדים או ואם יאמרו כי כיום
 שבת לאחר הצות היום סכאן הם עומדים או כולם וכך הוא
 האמת הנה יחישו עצמם בסה שיסודו כי בכדי יח שעות
 יתחיל האם להקרא בשמו כשכור הארץ או בירושלים קודם
 שיקרא בקצה מורה והאל והם יודו שקודם ורחה להם החמה
 ביום זה וכן ככל יום בקצה מורה משורחה כסקיכות חצי
 הישוב המורחי הזה ועוד הם פכחישן את עצמם בסה שאמר
 כי כשכור הארץ או בירושלים היא התחלת קריאת החם
 כשכו האיל וכני חצי ישוב המורחי הזה הם עומדים או
 כאחר הצות יום שבת וכני כבוד הם עומדים ברנע הצות
 יום שבת לפי ההצעה הזאת ואם יחזרו לומר כי בימים של
 יום ששי הם עומדים או כל בני חצי ישוב המורחי האלו
 וכך יאות להם לומר לפי סדרתם וכי השבת לא יכנס להם
 ער שתשקע החמה כמקום מקום מזה הנה יחישו עצמם
 כמו כן בסה שאמר כי בקצה מורה יכלה לו קריאת כל יום
 ויום מימי השבת כשמו ותחם או יאמרו שהשבת לא יכנס
 לכני חצי ישוב המורחי לא קדם שיכנס כשכור הארץ ולכני
 ירושלים ולא לאחר סכאן חזה שקר והחל גדול ועוד יש
 לשעון בזה ולומר איך יחכן שיהיה לו השוכן כמקום כבוד
 הארץ עומד עתה בתצות יום שבת ויכפור בו יהיה שכני
 הרחק מעט קט לצד מורה ויאמר לא כי אלא בימים של
 אחת או עומדים הים כעולם התול ושנעון כמו זה ובאמת
 עיר כלל ואמר כי אינו אפשר בשום פנים ולא יחכן לכני

אדם העומדים כולם בימים אחד ורואים את החמה כאחד
 שיהיה מקצתם קוראים בשם יום פלוני מימי השבת ומקצתם
 ביום אחסולו או כחרתו לא לפי הסכמתו ולא לפי הסכמת
 המנים אוחם ככקר ועד ערב אמנם אפשר שיהיו כני מורה
 עומדים ליל שבת ויהיו או בני מערב עומדים בימים של
 יום הששי עדיין ואפשר הוא כמו כן שאלו ואלו ברנע אחר
 בעצמם קוראים בשם יום השבת ויהיו או בני מורה עומדים
 בימים ובני מערב עומדים כליל שלו והרבה יש לחמה על
 האנשים האלה איך השתדלו לתת סדר נכון לפי סדרתם
 לדני הים הגדול בקריאת ימי השבת ונלא כל כך וקצרה
 ידם לתת אחרו לכני חצי הישוב המורחי כולם וכל השיבוש
 והבלבל הזה אירע להם לפי שסברו כי התחלת קריאת כל
 יום מימי השבת הוא כמקום אחר וזלתי מקצה המורה סוף
 גבול קריאתו הוא וחם כמקום אחר וזלתי בקצה מערב ו
 וכדי לברר אמת הענין הזה ולהציא אור משפשו אקח
 מרכז החמה ואעמידנו נכח אמצע הישוב ואמר
 כי לפי שמהרנע הזה תתחיל החמה לשקוע כסקיכות הישוב
 ככל יום ובקצה המורה שוקעת או כראשונה עד שיהיה
 הערב הזה לשם הוא הערב הראשון וכל ערב שיהיה לכל יום
 ויום מימי השבת כיושב לפיכך נחייב שתחלה התחלת קריאת
 כל יום יום מימי השבת בשמי מקצה המורה ולא כמקום
 אחר וזלתי ומהרנע הזאת ואילך ועד סוף יב שעות אין
 החמה וזרחה בשום מקום מיהוש כלל אלא הולכת היא ככל
 היב שעות הראשונות האלו ושוקעת כסקיכות הישוב ואין
 על הסדר ששקעה מורה ועד קצה מערב וכן עד שתשקע
 בקצה מערב כאחרונה ויהיה הערב הזה לפיכך לשם הוא
 הערב האחרון לכל ערב שיהיה ביושב לפיכך נחייב שיהיה
 סוף קריאת כל יום מימי השבת בשמו כלה וחם לפי
 המסכמתו בקצה המערב ולא כמקום אחר וזלתי שרנע הזה
 בעצמו הוא רנע מלד העולם והמשל לזה הוא כי כשחניע
 החמה ביום הששי לעמוד נכח אמצע הישוב או היא שוקעת
 ביום הזה בקצה מורה ויתחיל לשם יום השבת להקרא בשמו
 תחילה לפי הסכמתו ותאר בני הישוב כולם הם עומדים או
 עדיין בימים של יום הששי קוראים בשמו וסאו ואילך עד
 סוף יב שעות מהומן אין התחמה וזרחה בשום מקום מיהושב אלא
 הולכת לה ושוקעת לכני הישוב ואחר על הסדר עד שתשקע
 באחרונה בקצה המערב וכפי כן הוא יום ששי הלק וסכמת
 שמו מסידה והשבת נכנס להם ונקרא כסיהם עד שיתחיל
 השבת להקרא כפי בני קצה המערב באחרונה כלומר לאחר
 יהיה כשיניע מרכז החמה לתנח טכז אמצע חים אוקיינוס
 ואו יסתלק לו לשם שם יום הששי לגמרי ולא יבאר לו זכר
 כפי שכן אדם יהיה או בני הישוב מדים בשם יום
 השבת כולם כאחת אלא שאו הם בני קצה מורה עומדים
 ברנע הבקר שלו וטרנע זה ואילך עד סוף יב שעות שניות

ד'ת'ו' י'לתך ב'יש'ת'ו' ז'צ'פ' - ג'ר'ע'ז' ה'ר'א'ע'

ישראל מארץ מצרים כי אם חי ד' אשר העלה ואשר הביא את בני ישראל מארץ צפון ומכל הארצות אשר הדחתים שם, מאי איריא דתני עלו מבבל ניתני עלו לארץ ישראל. הנה מפשטות הסוגיא שדייקו מהמשנה דארץ ישראל גבוה מכל הארצות משמע שבודאי השמיענו המשנה כאן איזה הלכה, וגם ממה שטרחה הגמרא למצא לימוד לזה והקשו מגלן והוצרכו להוכיח זה מקרא בודאי גזיה"כ הוא וצ"ע איזה הלכה נאמרה כאן, ולומר שאנו דנין כאן על מציאות פשוטה שאין בה נפקותא לדינא, הרי מלבד שהוא דוחק גדול, שתבוא על זה סוגיא שלימה, הרי אין הדבר כן, שכבר עמדו המפרשים על מאמר זה שאיך יתכן לומר בכדור על מקום אחד שהוא גבוה משאר מקומות, והלא הוא מושכל פשוט שבכ"מ שהוא עומד שם הוא גובהו, וא"כ הרי מצד המציאות הפשוטה אי אפשר שתהא א"י גבוה מכל הארצות כי בכל מקום ומקום שנסמן שם הוא גובהו של הכדור, וענין זה הוא מושכל פשוט. — ועיין ברש"ש מה שהקשה על ראיות הגמרא דא"י גבוה מכל הארצות משום שנאמר אשר העלה ואשר הביא את בני ישראל מארץ מצרים ומשאר הארצות ותמוה מאד, דהרי בפסוק זה נאמר ג"כ ואשר הביא, והניח בקושיא, ועיין במהרש"א ובנחמד ונעים סימן פ"ט במה שהאריכו והוציאו הדברים מידי פשוטם ועיין במקנה שגם הוא ז"ל סבב הגמרא לכוננה אחרת, אבל לפי פשוטה הסוגיא תמוה מאד, והדברים חתומים וסתומים עד שנראה לכאורה שלית נגר ובר נגר דיפרקינן.

→ 7 ונראה דסוגיא זו היא מקור לדברי הרז"ה, אלא שמקודם שנבוא לבאר ←
הסוגיא נבאר בזה קצת בפרטות. דהנה החזון איש הקדים וזה לשונו: ועוד אנו צריכים להוסיף כי שטח העליון של הארץ הוא עיקר הישוב משום שבאמצעו המקומות המקודשות ביותר, — א"י ירושלים ובו תחלת הישוב בשעת בריאת העולם ובו ישב אדם הראשון ולפיכך משמשים הרבה פעמים בשם מרכז הישוב על ירושלים בבחינת מרכז שטח העליון ולא על מרכז הכדור ועוד חשיבות מיוחדות מיחדים לו לשטח העליון, וישוב התחתון בכלל איי הים נחשב, ובמכתב כתב השקפה מעמיקה מבהרת שאין שיטת הראשונים בענין י"ח שעות למערב ושש שעות למזרח ירושלים הנחשב למרכז מבוססת על אי ידיעה של ישוב בשטח כדור התחתון ואין לישוב התחתון שום יחס לההלכה הפסוקה שלהם לא יחוס חיובי ולא יחוס שלילי וידיעת ישוב התחתון היא אמנם מקדמת כי כבר היא נזכרת בזוהר כידוע, והנה דבר זה צריך ביאור שודאי היה צריך להיות בזה הלכה מיוחדת שלא נחשוב אלא את ישוב העליון (ישוב העליון אנו קוראין לק"פ מעלות שבאמצען מקום א"י, וביחס להן ק"פ מעלות האחרות של הכדור, אנו קוראים ישוב התחתון), והטעם — שבו מקומות המקודשות ותחילת הישוב בשעת בריאת העולם שבו ישב אדם הראשון — אינו מספיק אלא ליתן חשיבות מיוחדת לישוב העליון אבל לא לקבוע בזה הלכה שלא נחשוב את

כר"ל ל' אגון ח"ג ג' אירמאן נ"ב

ישוב התחתון כי אם לאי היס. ונראה בזה, דזה גופא דאמרינן דירושלים גבוה
 מכל הארצות מוכח דע"כ אין אנו מתחשבין אלא עם ישוב העליון שירושלים
 בו היא באמצע, דבחי כדור הרי יש נקודה מרכזית שהיא גבוה מכל המקומות,
 משא"כ בכדור שלם ולכן אף שנאמר במשנה אגב אורחא, „עלו מבבל“, אבל
 שמעינן מזה, הכלל דארץ ישראל גבוה מכל הארצות, וכלל זה הרי יש לו
 מקום רק אם נקטינן שאין אנו מתחשבין אלא עם ישוב העליון ושאר מקומות
 בכלל איי היס, שהרי בדבר כדורי „לא ישוער בה לא התחלה לא סוף לא מעלה
 ולא מטה לא אמצע ולא גובה לא שפל מפני שהארץ בני אדם עולים ויורדים
 בכל ששה קצוותיה ובכל מקום אשר האדם עומד שם הוא גבהו ואמצעו“, —
 ועל זה מקשה שפיר הגמרא מנלן, היינו שמנלן שנקטינן כלל זה שירושלים
 גבוה מכל הארצות שממאמר זה מוכח אגב אורחא, חידוש הלכה מיוחדת, שאין
 להתחשב אלא עם ישוב העליון במדה שארץ ישראל היא באמצע שבלא זה
 לא משכחת לה כלל זה בשום אופן, ועל זה קאמר, בשלמא בית המקדש גבוה
 מכל ארץ ישראל היינו דכתיב דברי ריבות בשעריך וקמת ועלית אלא אי
 גבוה מכל הארצות מנלן שאולי אין מתחשבין אלא עם ארץ ישראל אבל ארץ
 ישראל גבוה משאר ארצות מנלן ומשני שילפינן זה מדברי קבלה שמי שהולך
 מכל הארצות לארץ ישראל נקרא שהוא עולה, והיינו שנאמר אשר העלה ואשר
 הביא את בני ישראל מארץ מצרים צפונה מכל הארצות אשר הדחתים שם, —
 ומדקרי ליה עולה שוב מוכח אגב אורחא שאינו מדבר אלא מחצי כדור העליון
 שירושלים בו הוא מרכזו וגובהו וממילא הישוב של חצי כדור התחתון הוא
 בכלל האיים — ואין לו יחס של ישוב בדיני הלכה — (ואף שהוא מדברי
 קבלה נראה שהוא גזירת הכתוב כי כמה דברים שהם מן התורה ילפינן
 מדברי קבלה כעין דאמרינן עד דלא אתא יחזקאל מאן אמרה אלא גמרא
 גמרי ואתא יחזקאל ואסמכיה אקרא). ובוזה ניהא גם קושית הרש"ש שהקשה
 דהרי נאמר גם אשר הביא, דפשוט שמה שירושלים גבוה מכל הארצות הוא רק
 לפי מהלך היומי של החמה ממזרח למערב שאילו מצפון לדרום אינה באמצע
 שהרי היא משוכה כל"ב מעלות לצפון מקו המשווה הטבעי וא"כ אינה טבור
 הישוב אלא ממזרח למערב, לכן שפיר נאמר אשר העלה ואשר הביא את
 בני ישראל מארץ מצרים ומכל הארצות אשר הדחתים שם, אלא שמכיון שבמה
 שנוגע לאורך הארץ בין המזרח להמערב (על רוחב ירושלים) היא גבוה מכל הארצות
 אשר משום זה נאמר אשר העלה ממילא אנו יודעים שהעיקר הוא הישוב
 העליון דבלאו הכי לא משכחת לה כלל, ולכן שפיר אמרו סתם ארץ ישראל
 גבוה מכל הארצות ולא איכפת לה להברייתא להזכיר שהוא רק בין מזרח
 למערב על קו ארץ ישראל דהעיקר ענין זה הוא להשמיענו שאין אנו מתחשבין
 אלא עם ישוב העליון, ולא עם עצם פרטי המציאות של גובה ארץ ישראל (ועיין
 בחידושי מהרי"ט), ואשר זה הוא מקור וסמך לדבריו של הר"ה שירושלים

ובביאור דברי הבעל המאור עיין בספר אגן הסהר הנ"ל, שהביא דברי הפסוק (יחזקאל לח-יב) יושבי על טבור הארץ, וכתב שכיון שירושלים הוא הטבור הארץ דהיינו האמצע ומתחשבין בישוב הארץ דהיינו מאה ושמונים מעלות של הישוב נמצא דירושלים באמצע ויש תשעים מעלות למזרח ששם הקו ותשעים מעלות למערב.

← **7** ושוב כתב (שם מע' ת"ט-תי"ב) שיש להביא סמך לשיטת הבעל המאור מדברי הגמ' בקידושין ריש פרק ד' (דף סט.) כדחניא (דברים יז-ח) וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך מלמד שבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל וארץ ישראל גבוהה מכל הארצות, וכתב ע"ז שם (עמ' תי"א) וז"ל, ונראה בזה דוח גופא דאמרינן דירושלים גבוהה מכל הארצות מוכח שע"כ אין אנו מתחשבין אלא עם ישוב העליון שירושלים בו הוא באמצע, דבחצי כדור הרי יש נקודה מרכזית שהיא גבוהה מכל המקומות משא"כ בכדור שלם, עכ"ל. הרי דביאר שעיקר הישוב הוא ישוב העליון של ארץ ישראל, סין, אסיה, ובחצי עגול יש מקום עליון והוא ארץ ישראל, וזה הכוונה שארץ ישראל גבוהה מכל הארצות, דהיינו שהוא האמצע של הישוב ולכן השקיעה הראשונה בישוב העליון הוא תשעים מעלות למזרח ירושלים והשקיעה האחרונה בישוב העליון הוא תשעים מעלות למערב ירושלים, וירושלים הוא השקיעה האמצעי, וזה האמצע של חצי העגול שהוא מקום הגבוהה.

← ושמעתי ממוהרה"ג ר' צבי שכטר שליט"א שביאר דברי הבעל המאור עפ"י הגמ' בקדושין הנ"ל שארץ ישראל גבוהה מכל הארצות, אולם באופן אחר מהנ"ל והיינו כשנברא העולם היה חצות היום בירושלים שכדור הארץ בו נתלה באופן שארץ ישראל למעלה, והשקיעה ראשונה של ירושלים היתה לסוף ו' שעות שזה תשעים מעלות וממילא שם מתחיל יום החדש הראשון. אולם אם ננקוט שכוונת חז"ל שארץ ישראל גבוהה מכל הארצות הוא שכתחילת הבריאה כדור הארץ נתלה בעולם שארץ ישראל יהיה למעלה בחצות היום, נמצא שדברי חז"ל אלו מחולקים עם דברי חז"ל שהוכחו בלבוש (סי' תר"ט) שהמאורות נתלו ביום ד' ג' שעות ביום. ועיין בספר בני ציון להרה"ג ר' דוד שפירא זצ"ל (ח"א סי' י"ד) שביאר כוונת חז"ל היא שהמאורות נתלו בשעה ג' ביום באופק ירושלים, ונמצא

שהשקיעה של ירושלים היה בעוד תשע שעות דהיינו קל"ה מעלות למזרח ירושלים וזו היא מקום של קו התאריך. L

דעתו של הרה"ג ר' יחיאל מיכל טוקצינסקי זצ"ל

עוד שיטה מפורסמת בקביעת קו התאריך הוא השיטה של הרה"ג ר' יחיאל מיכל טוקצינסקי זצ"ל בספר היומם בכדור הארץ. שיטתו מבוארת שם שהעולם הוא כדור עגול עם שלש מאות וששים מעלות וכיון שירושלים הוא אמצע העולם וכמו שמבואר בפסוק ביחזקאל (לח-יב) יושבי על טבור הארץ, דהיינו שארץ ישראל וירושלים הם אמצע העולם ע"כ יש מאה ושמונים מעלות למזרח ירושלים ומאה שמונים מעלות למערב ירושלים וירושלים טבור העולם באמצע. וידוע שכדור הארץ מסובב ממערב למזרח ונמצא שהיום מתחיל במאה ושמונים מעלות למזרח ירושלים. וביאר שם שהכוזרי והרז"ה לא התחשבו עם כל כדור העולם רק בחצי כדור העליון שהיה התישבות.

זמנים ששבת קודש יכול ליפול בהם

עפ"י הנ"ל שיש כמה שיטות שונות בקביעת קו התאריך עפ"י הלכה ויש קו התאריך של אומות עולם נמצא שיש ג' זמנים ששבת קודש יכול ליפול בהם. אם המקום שבה אנו דנים הוא באותו צד של קו התאריך לפי ההלכה ואותו צד קו התאריך לפי אומות העולם, כגון שהמקום לצד המערב של קו התאריך ההלכתי וגם לצד המערב של קו התאריך של אומות העולם או שהמקום לצד המזרח של שניהם אז נופל שבת קודש ביום שקורין סעטערדיי בלע"ז.

אולם אם המקום לצד המערב של קו התאריך לפי ההלכה ולצד המזרח לקו התאריך של אומות העולם כגון האוויאי שלפי הגר"מ טוקצינסקי זצ"ל שהוא למערב של קו התאריך לפי ההלכה, ולמזרח לפי קו התאריך לפי אומות העולם, נמצא שבת מתקדם במקום זה ליום ששי.

וכן אם המקום למזרח קו התאריך של הלכה, ולמערב מקו התאריך לפי אומות העולם כגון יפאן לפי שיטת החזו"א הרי שבת מתאחר ליום ראשון.

שיטתו
שיטתו הנ"ל
שיפאן הוא
בפסקו והיינו
הוא לצד הו
ביפאן הוא
שבני ישיבו
ושיצומו כי
ומצינו
עיין בספר
רמ"א שכו
באו כאלף י
ויו"ט כדת
התורה בלי
העלוי מווע
עם גאוני ד
תר"ע והיה
ואליו פנו
משום שהיו
הרב ישעי'
אוסטרליה.
נאטנזון בע
דבריו והעו
והיסוד עול
הרחוק וביני
כשנוסדו ק
ומדבר
לנהוג כיב
את החזו"א
וכנראה שו

תמצית שיטת ספר היומם

← סימן ב'

מציאות קו התאריך: ומציאות קו מרכזי: מוכרחים אנו גם מצד התורה וגם מצד המציאות לקבוע קו בכדור הארץ לעשותו גבול לתחום היום, שבו מתחיל היום וכעבור השני מתאחר היום בכ"ד שעות דאתרי שיטתם עכ"פ ימים קבועים, ימי שבוע, ימי חודש, ימי שנה. הרי בכל מה שנחליט על איזה נקודה היא לומר שממנה מתחיל היום להתעגל הרי שם "החתך" החותך את גבול היום, ובזמן שבנקודה היא התחיל היום השני. הגה בנקודה שקדם לה במערכה מתחיל שם אז היום הראשון, כי הנקודה היא עושה שינוי בספירת היום. וגם מוכרח להיות קו מרכזי, מקום המקביל נגד קו התאריך, שממנו יתחלק המזרח מכאן ומערב מכאן, ובלתי קו מרכזי אין לקבוע קו תאריך, והמעגל מתעגל ללא תחלת וסוף יום. נמצא שכל זמן שאין אנו יודעים לקבוע ראשונה מקום מרכזי שממנו מתחלק המזרח מכאן והמערב לכאן אי אפשר לקבוע מקום לקו התאריך.

סימן ג'

מכיון שמוכרח להיות גם קו מרכזי, ובלתי אין מזרח ואין מערב ואין התחלה ולא סוף למעגל היומי, ואין מקום קבוע לקו תאריך וממילא אין קביעות לימים. ורק קו מרכזי קבוע מסמן קו תאריך קבוע, הרי כל עיקר עלינו לדעת איה מקום המרכז הישראלי, וממנו יתברר מקום קו התאריך שלנו.

הלא פשוט הוא לכל הדעות שלא הי' ולא יהי' לישראל שום מרכז אחר בלתי ארץ ישראל, בתוכה ירושלים, ובירושלים מקהמ"ק, שם מרכז היצירה שממנו נברא העולם [יומא נ"ד:] ושלפיכך כינו את א"י וירושלים גם בשם "אמצע העולם" וגם בשם "טבור העולם" ואדם הראשון שהי' ראשונה בירושלים, הלא לגבי דידי' ודאי הי' לו ירושלים למרכז מצדו האחד מזרח ומצדו השני מערב. ופשוט שלא נשתנה המרכז מן זמן היצירה. ולפיכך גם אמרו א"י גבוה מכל הארצות וירושלים גבוה מכל א"י, אע"פ שבכל כדור עגול לא שייך לקבוע בו מקום גבוה, מכיון ששם הועמד אדם הראשון הרי במקום שעמד עליו האדם כלפי דידי' מקומו הוא הגבוה ולצדדיו הולך ומשתפץ הכדור, וגם חשבון התקופות ומולדות נוסדו על קו ירושלים מימות בריאת העולם מבהר"ד (וי"ד) עד היום. מזה מתברר שירושלים הוא מרכזנו. ממילא קו התאריך שלנו הוא ק"פ מעלות מירושלים "דמרכז לא יתכן בלתי אם הוא בדיוק באמצע".

סימן ד'

גם אומות העולם אחרי שנודעו להם גם הם מכדורית הארץ. החליפו את מרכזם ואת מקום קו התאריך מזמן לזמן במקום הנוח להם. וכל אחת המדינות בחרה לה מרכז הנוח בשבילה, עד שבתקופה אחרונה היתה הסכמת רוב האומות לבחור את גריניץ להמרכז [35] מעלות 14 חלקים מערב ירושלים]. וממילא קבעו את קו התאריך 180 לגריניץ. כאשר בכלל אין למצא בכל כדור הארץ מקום שבו ימשך קו ישר מציר צפון עד ציר דרום מבלי שיפגש כיכשה או באי. ובשביל הנוחיות של המדינות שלא ישתנה היומם חוץ מדינה אחת, הסכימו שקו התאריך שלהם לא יתמשך בקו ישר והוא מתעקם ומתפתל למזרח ולמערב בין המדינות, והאיים השייכים להם. אולם אנחנו בני ישראל המרוחקים לקוי התורה אי אפשר לנו לבחור קו ומרכז כפי העולה על רוחנו. ועלינו לחפש ולמצוא את המרכז שלנו ואת קו התאריך שלנו הקבוע וקיים מששת ימי בראשית.

ט"ו קו
 ג' ירדן זכרון
 הגוף
 הרצ"ל י"א
 מ"ט ס"א וקלינסקי
 ס"ג

ראשו ורובו ככולו או למזרחו או למערבו של הקו, ובשר"א לא ממש על הקו, א"כ מה מזור לאוקמי מאמר ר"ז שיהא לילה ויום מן החדש לשוכני קצה מזרח על קו שכזה. איזה שוכנים אפשר להמצא על אותו הקו וממ"נ אם מדובר משוכני קצה המזרח מעבר לקו השני הרי שם אין עוד י"ח שעות, ואם מדובר משוכנים לפניו מן הקו תוך צ' מעלות לירושלים, הרי שם כבר נשתנה ספירת היום התחיל יום אחר. והחזו"א כותב שמתקיים מאמר ר"ז בנקודה שהיא רק בהשגה, אף שאין עלי שוכנים כמציאות, אולם אין לבי הולך להסבר שכזה שר"ז מדבר בקו שאין עליו שוכנים במוחש כי אם בציוור שכלי.^ג

סימן י"א.

ך פתרון לשיטת הרז"ה והכחרי הוא, שאין כל ספק שהכחזרי והרז"ה והראשונים עוד לא התחשבו אז בזמן ההוא כלל עם חצי כדור התחתון ודברו הכל רק מחצי כדור העליון, מכיון שלא היו שם בני"א הקוראים בשמות לימים, לא התחשבו כלל עם חצי כדור התחתון לכל ענין קביעת הימים [וכ"כ גם ס' תוספת אהרן דף מ"א בשם רבנו הגר"א ולה"ה שהקדמונים עשו כל חשבונותיהם רק מחצי כדור העליון] וכל חצי הכדור התחתון לא נחשב לא למערב ולא למזרח, אבל בעצם הדבר ע"כ מודים גם הכחזרי והרז"ה שהמרכז שלנו הוא ירושלים. ומרכז אליו את כל הכדור כלו, אלא כל זמן שמדובר רק מחצי הכדור העליון מסמנים את המרכז רק בתור מרכז לטבור הישוב ולשני קצותיו, והיינו צ' מעלות למזרח וצ' מעלות למערב, ולכשידובר גם מחצי כדור התחתון ויהי גם שם בני"א קוראים שמות לימים ודאי מתחלק גם לדידהו חצי הכדור התחתון כמו חצי העליון למזרח ולמערב. ויש קו התאריך לכל כדור הארץ ומקומו אינו אלא בטבור הים היינו בסוף חצי הכדור לא סוף רבע הכדור, והיינו ק"פ מעלות למזרח ק"פ מעלות למערב. והא דכתבו שבסין מתאחר היום י"ח שעות מירושלים זה משום דקו התאריך ישנו רק במקום שיש בני"א דרושים לקביעות ימים, אבל כשאין בני"א בחצי כדור התחתון אין שם לא קביעות ימים ולא קו התאריך, כי אותן י"ב שעות שבהן מקיפה החמה בכחצי כדור התחתון הר"ז לדידהו כאילו מקיפה אז לא את כדור עולמנו וכאילו עומדת מלשמש לבני"א — שאינן משנות את היום, ולכן עד שחשוב החמה לקצה חצי הכדור העליון נחשבת י"ח שעות לאותו היום.^ד

סימן י"ב

על כחרי יש תמיהא, מה היתה כאן שאלת הכחזרי ומה הוא תשובת החבר, הכחזרי שואל לו. הלא תחילת קביעות הימים היא מן הצין מפני שהוא תחלת המזרח לישוב, והשיב לו החבר שלא כן הוא, התחלת השבת איננה מן צין אלא מסיני ששם קבלו ושמרו בני"א את השבת הראשון, ושוב חזר ואומר שמצין מתחיל השבת, ואם סר"ס הי' מודה לשאלת הכחזרי שמצין מתחיל השבת מה היתה כאן תשובת החבר.^ה

סימן י"ג

אולם עפ"י הגז"ל מתבהרים דבריו, ראה כי על דברי החבר שאמר כי שבתות ה' ומועדי ה' תלויים בתחלת ה', שאל הכחזרי והלא תחילת קביעות הימים היא מצין מפני שהוא תחלת המזרח לישוב. וע"ז הסביר לו החבר שחשבון התחלת השבת הוא מסיני [שהקו מתאים לירושלים] ויקרא השבת לצין אחר א"י כי"ח שעות מפני שא"י הוא באמצע הישוב.

התורה
יש
המעו
הקור
בשני
טבור
סימן
ו
מתקו
דאין
כלל
השע
היום
אותו
נולד
מירר
ומשו
על
ורוב
הכר
והכו
סימ
ב
מאו
ואחו
יום
שלט
מפח
ושה
שס"
לש"
רבי
שהנ
מחל

תמצית שיטת ספר היומם

ושם התחיל אדם לקרות שמות לימים, ומוכרח להיות מקום "מרכזי" שממנו מתחיל חשבון המזרח והמערב, כי א"א לקרות שמות לימים בלתי אם יש מזרח קבוע ומערב קבוע, וירושלים היא המרכז לחשבון הימים [לא ששם תחלת היום] דמשם מתחיל חשבון המזרח והמערב, ושעייזו נקבע התאריך וקביעת הימים, ומשום שלא התחשבו עם חצי כדור התחתון דאין שם ישוב לבני"א הקוראים שמות לימים חשבו את המזרח רק רבע כדור מצד זה וכן את המערב רק רבע כדור מצד השני, א"כ כשאנו מדברים גם מהלאה לרבע הכדור כשיש בני"א הקוראים שמות לימים גם שם ודאי יש מזרח ומערב גם לחצי הכדור השני, וגם כן בשני רבעים שוים, וממילא יוצא שקו התאריך לכדור הארץ בכללו הוא ק"פ מעלות מן טבור הארץ שהוא ירושלים.¹

סימן י"ד

ואעפ"י שעפמ"ש נוטלה כל חודה של הפלאות על הכחזרי הרז"ה, עם כ"ז לא מתקבלת שטה זן על הלב, דלוא אפילו יהא שכל המדובר הוא רק מחצי כדור העליון, דאין בכדור התחתון בני אדם הקוראים שמות לימים, עכ"פ אין מהסברא שלא להתחשב כלל עם חצי כדור התחתון ולא לתת גם לו מזרח ומערב עד כדי לחשוב כל י"ב השעות שלו רק לחצי כדור העליון, בשגם כל החרוש הזה שיש מקום ששם מתאחר היום י"ח שעות מוזר הוא מצ"ע ואין לו שום מקור בתלמוד, וכל ההכרח שהכריח אותם לכך הוא מאמר ר"ז צריך שיהא לילה ויום מן החדש שיתאים עם מאמר הברייתא נולד קודם חצות, שזה לחץ אותם לחדש שיש מקום מתאחר שם היום י"ח שעות מירושלם ונמצא ששם לילה ויום מן החדש בזמן שהמולד ה"י בירושלם רגע קודם חצות, ומשום הורות שבחדש זה וגם משום שכל אופן נשאר הדוחק גדול לאוקמי מאמר ר"ז על קו שאין עליו שוכנים במציאות, לפיכך נזורו כל הראשונים וכל גדולי האחרונים, ורובם ככולם מבאור הסוגיא שבאורה הרז"ה והכחזרי, ונתנו לה באור אחר באופן שאין שום הכרח לחדשה מופלאה זו. והביא באורים שונים על הסוגיא מראשונים שבארו לא כהרז"ה והכחזרי.¹

סימן ט"ו

בירושלמי ר"ה פ"כ ה"ד מפורש שהמזרח כמו המערב י"ב שעות חז"ל א"ר לוי וכו' שלש מאות וששים וחמש חלונות ברא הקב"ה שישתמש בהם העולם קפ"ב במזרח קפ"ב במערב ואחת באמצעו של רקיע שממנו יצא תחלת מעשי בראשית, מה שהחמה מהלכת לשלשים יום הלבנה מהלכת בי ימים ומחצה וכו' מה שהחמה מהלכת ליי"ב חודש הלבנה מהלכת שלשים יום. א"ר יונה לית כאן שיעורא, דאין השיעור לי יום מכוון אלא הוא בקירוב, הרי מפורש אמרו שהמזרח כמו המערב קפ"ב מעלות וחצי לכאן וקפ"ב מעלות וְחָצִי לְכָאן, ושהמרכז לחשבון המזרח והמערב הוא אמצעותו של עולם, וזה הוא מה שהחמה מהלכת שס"ה מסלולים, בכל יום מסלול אחר עד שמסלימה את מהלכה השנתי, והתוכנים שמחלקים לש"ס מעלות ק"פ מעלות למזרח ק"פ מעלות למערב זה משום שמספר ש"ס מתחלק לחלקים רבים בלי שכרים, ומה שנקרא בפינו מעלות נקראות כירושלמי בשם חלונות, ומבואר מכאן שהמזרח י"ב שעות ומערב י"ב שעות, היינו קפ"ב מעלות וחצי לכ"א, ולדידן שאנו מחלקים לש"ס מעלות ה"ה ק"פ למזרח ק"פ למערב.¹

הקו, א"כ מה מוזר על קו שכזה. איזה ורח מעבר לקו השני? מעלות לירושלים. שמתקיים מאמר ר"ז? לבי הולך להסבר

הראשונים עוד לא כדור העליון, מכיון ור התחתון לכל ענין שהקדמונים עשו כל שב לא למערב ולא שלנו הוא ירושלים. ור העליון מסמנים מעלות למזרח וצ"י ג"א קוראים שמות מזרח ולמערב. ויש חצי הכדור לא סוף צבו שבסוף מתאחר שיש בני"א דרושים קביעות ימים ולא חתון הר"ז לדידהו — שאינן משנות י"ח שעות לאותו

בת החבר, הכחזרי לת המזרח לישוב, ששם קבלו ושמרו ס סו"ס ה"י מודה

שבחתי ה' ומועדי מצין מפני שהוא הוא מסיני [שהקו וא באמצע הישוב.

יְהוָה אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִלְּפָנֶיכֶם
 וַיִּרְשָׁתֶם גּוֹיִם גְּדֹלִים וְעַצְמִים מִכֶּם:
 כִּי כָל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ כִּפְי־רַגְלֵיכֶם
 בּוֹ לָכֶם יִהְיֶה מִן־הַמְּדַבֵּר וְהַלְבָּנוֹן מִן־
 הַנְּהַר נְהַר־פָּרָת וְעַד הַיָּם הַאֲחֵרוֹן יִהְיֶה
 גְּבֻלְכֶם: ^{כה} לֹא־יִתְיַצֵּב אִישׁ בְּפָנֶיכֶם
 פִּתְדֵכֶם וּמִוֵּרְאֵכֶם יִתֵּן | יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם

עממא האלון מקדמיכון ותירתון
 עממין רברבין ותקיפין מגבון:
 כה כל אתרא די תדרוך כפי רגלי
 רגלכון בה דלכון יהי מן מדברא
 ולבנון מן נהר פרת ועד
 ימא מערבא יהי תחומכון: כה לא
 יתעמד אנש קדמיכון דתלכון
 ואימתכון יתן י אלהכון על אפי

לקט בהיר

רש"י

לא פירש רבינו כן לעיל פסוק י' כ' וכו' מדבק, וצפ' ראה
 י"ג ה' שהכתוב מונה כל דבר חוץ נדרכיו חלכו פירש רבינו
 וכו' מדבקון הדבק נדרכיו, כלומר הכל לפי מקומו
 וענינו: (גז) כי הכל בידי שמים וכפרט להוריש גוים
 גדולים שאין כחי ועוצם ידי כלום חוץ מיראת שמים החלוי
 ביד ישראל, לזה אם אחס עשייתם מה שעליכם גם אני אעשה
 מה שעלי, וזה פי' הוא"ו של והוריש ה' גם ה' הוריש
 (רא"ם): (גח) ומשה לא היה צריך לומר זאת, לפי שהם
 ידעו בעצמם שהם גבורים, ועיין מזה עליל בפסוק (ט' א')
 גדולים ועומים ממך: (גט) והוא על דרך דרשינן בגיטין
 ע"ו. ונתן בידה איהן לי אלה ידה גנה חלצה וקרפיה מנין
 מ"ל ונתן מכל מקום ופירש"י ודרשינן ליה בצנפי נפשיה מדלא כתיב ובידה יחנונו משמע לן נחיה כל דהוא עכ"ל, וכן הוא
 בכמה מקומות בש"ס, וכן יהיה כמה שלפנינו שלא כתיב ואיש לא יחיצב, שאם מקדים הפועל שלא כדרכו להקדים הנושא,
 רוצה לומר בזה שהפעולה אינה חלויה בנושא אלא מכל מקום הוא (ג"א), אבל לעיל ז' כ"ד דכתיב גם כן לא יחיצב איש לא
 דרש רבינו כלום, משום דכתיב קודם לו ונתן מלכיהם בידך א"כ פשוט הוא שפירושו שלא יחיצב שום איש שום אחד מהם,
 ולא יחכן לכחוש שם ואיש לא יחיצב, והבן (ב"ב): (ס) ופי' איש שום מין איש, או משום דכתיב בעוג בלמת "איש", ויהיה
 פי' הכתוב לא יחיצב שום מין הנצב ואפילו איש (סד"ז):

שעליכם" חף אני אעשה מה שעלי (סג) ועצמים
 מכם. אחס גבורים והם גבורים מכס, שאם לא
 שישראל גבורים מה השבחה ההוא שמשבחה את
 האמריים לומר ועומים מכס אלא אחס גבורים
 משאר האומות" והם* גבורים מכס (סג): (כה) לא
 יתיצב איש וגו'. אין לי אלא איש חומה ומשפחה
 ואשכ ככשפיה מנין תלמוד לומר לא יחיצב מכל
 מקום"י, אם כן מה תלמוד לומר איש, אפילו כעוג
 מלך הצנף"י (סג): פחדכם ומוראכם. והלא פחד
 הוא מורא, אלא פחדכם על הקרובים ומוראכם על
 שנינו נסתתא וואם

אור החיים

בראו, וכפי זה מה ה' צורא ויוצר כמו כן המכנים
 להבטחו יחברך בלב עם ה' ואומרו ולדבקה בו כבר
 הקדמנו הקדמות יקרות שכל נשמות עם ישראל הם
 ממחלצ עליון חלק ה' כי כולם דבקים בה' דכתיב

אור בהיר

המלמד את בן עם הארץ תורה הרי הוליא יקר מוולל אז פפי תהיה יהיה לך כח בפין כמו פי ה' כניול שהקב"ה גזר ולדיק מטעל,
 ועוד שנמשך כאלו בוראו, והוא פי' ללכת בכל דרכיו. קבר) על ידי שאחה מחזירו בחשובה אחה מדבק ענפי הקדושה לשורשו:

(איוב ה כג) כי עם אבני השדה בריתך וחית השדה השלמה לך ואם תאמר למה יגע יהושע כל אותה היגיעה, אלא לפי שחטאו ישראל נגזר להם מעט מעט אגרשנו מפניך. וירשתם גוים גדולים ועצומים מכם. גדולים בקומה ועצומים בכח. מכם. אף אתם גדולים ועצומים אלא שהם גדולים מכם. רבי אליעזר בן יעקב אומר משל לאדם שאומ' איש פלוני גבור וזה גבור הוא, זה גבור, שהלה* גבור הימינו. דבר אחר, מכם למה נאמר עוד, והלא כבר נאמר שבעה גדולים ועצומים מכם, ומה ת"ל מכם, מלמד שהאמורי משבעה עממים גדול וקשה כנגד כל ישראל. וכן הוא אומר (עמוס ב ט) ואנכי השמדתי את האמורי מפניכם אשר כגובה ארזים גבהו וחסון הוא כאלונים.

* כנראה דב"ל אלא שהלה

סליק פיסקא.

[פיסקא נא - יא כד]

כל המקום אשר תדרוך כף רגליכם בו לכם יהיה. ואם ללמד על תחומי ארץ ישראל, הרי כבר נאמר* מן המדבר והלבנון הזה ועד הנהר הגדול נהר פרת, ומה ת"ל אשר תדרוך כף רגליכם, אמר להם כל מקום שתכבשו חוץ מן

* ראה לשון המקרא כאן והושט א ד

פירוש ספרי דבי רב

דראב"ע בא לתרץ דלא תיקשי קרא רישיה אסיפיה דברישא אמר והוריש ה' והדר קאמר וירשתם, מש"ה קאמר שאם זכו והוריש ה' ולא היו צריכין לטרוח במלחמות ואם לא זכו וירשתם. וכו"ש גדולים בקומה כו', לפי שהמרגלים הפחידום בשתים אלה באמרם (במדבר יג כח) אפס כי עז העם כו' וגם (בני ענקים) [ילידי הענק] ראינו שם הילכך קא"ל הכי. ומדכתיב מכם יתירא דריש אתם גדולים אלא שהם גדולים יותר מכם. וראב"י נראה דדריש מכם איפכא באופן אחר ומשמעות דורשים איכא כינייהו, ולדידיה מכם פי' מכם נודעת גבורת הגוים ההם שהרי דבר ידוע שאתם גבורים ומאחר שטרחתם כ"כ להורישם מוכח מזה שגם הם גבורים מאד אלא שאתם גבורים מהם, וז"ש במשל שאומר איש פלוני ידוע שהוא גבור וזה מוכרח ג"כ לומר שהוא גבור מאחר שהגבור הידוע טרח להורישו מוכרח לומר דזה כלומר גם הם גבורים אלא שהלה דהיינו ישראל גבורים מהם לפי שנצחום. ואע"פ שפירוש זה קצת

דחוק מ"מ אי לא נימא הכי לא ידעתי מה הוסיף ראב"י על ת"ק ומה ענין המשל הזה. ור"ה לא נראה דמפרש וירשתם לשון עבר. ויש כאן ט"ס וכצ"ל והלא כבר נאמר שבעה גוים ועצומים מסך ומת"ל כו', וה"פ לא תהיו יראים שמא לא תוכלו להוריש את הגוים האלה שבפנים מן הירדן שהרי כבר הורשתם גוים, כלומר א' מז' אומות היותר גדול וקשה כנגד כלם שהוא האמורי ומש"ה קרי ליה גוים אע"ג דחד גוי הוה, וא"כ במכ"ש שתורישו כל השאר. וכד"ה"א ואנכי השמדתי את האמורי כו', והלא ד' אומות הוריש ולמה הזכיר האמורי טפי מכלהו, אלא מוכרח שהיה גדול וקשה יותר מכלם אשר כגובה ארזים כו'.

פסקא (יו) [נא]

כל המקום כו'. כלומר הך כל המקום אם בא ללמד על תחומי א"י הרי אמור בסיפיה דקרא, אלא מוכרח לומר דבא ללמד דאפי' חוץ מתחומי א"י לכל ד' צדדין כל מקום שירשו לכבש ולהוסיף על תחום א"י הרשות בידם, ובלבד שלא יכבשום אלא אחר שכבשו כל

המקומו' האילו הרי עד שלא יכבשו את כל המקום אשר תז מיטמאה בגלוליהם ארץ ישראל תהיו רי שמצוות נוהגות שם יהיה האמור כאן כ תאמר מפני מה כבו אמרו דוד עשה של לכבוש תוצה לארץ, צובה, ואת היבوسی י לפלטירי' שלך לא הו שכיבשו בחוצה לאו א ה) מן המדבר והו מבוא השמש יהיה הנהר גבולכם ואין ה גבולכם, ועד הים ה אם כיבשתם יהיה ג הים הגדול וגבול, בבל מארץ ישראל

* צ"ל ויכבשו

א"י שבתוך התחומין שא שיהו מטמאין והולכין ב יהיו עסוקים לכבוש מקו דארם נהרים וארם צובא לפלטירין שלך דהיינו היב היא עיר דוד לא כבשת, כו מארונה היבوسی שהיה בי ור"ה קתני הרי שכבשו דהיינו אחר כיבוש הנוספות דין א"י לגמרי ג"כ יש לו דין א"י, ת"ל גבולכם ויש כאן חסרון וכצ"ל כ המדבר גבולכם גבולכם כלומר אפילו המז מזרח

המקומו' האילו הרי הוא שלכם. או אינו אלא רשות בידם לכבש חוצה לארץ עד שלא יכבשו את הארץ, ת"ל וירשתם גוים גדולים ועצומים מכם, ואחר כך כל המקום אשר תדרוך כף רגלכם בו לכם יהיה, שלא תהא ארץ ישראל מיטמאה בגלוליהם ואתם חוזרים ומכבשם* חוצה לארץ, אלא משתכבשו ארץ ישראל תהיו רשאים לכבש חוצה לארץ, הרי שכיבשו חוצה לארץ מנין שמצוות נוהגות שם, הרי אתה דן, נאמר כאן יהיה ונאמר להלן יהיה, מה יהיה האמור כאן מצוות נוהגות שם, אף להלן מצוות נוהגות שם. ואם תאמר מפני מה כבש דוד ארם נהריים וארם צובה ואין מצוות נוהגות שם, אמרו דוד עשה שלא כתורה, התורה אמרה משיכבשו לארץ תהיו רשאי לכבוש חוצה לארץ, הוא לא עשה כן, אלא חזר וכיבש ארם נהרים וארם צובה, ואת היבוסי שהיה סמוך לירושלם לא הוריש, אמר לו הקב"ה סמוך לפלטירי' שלך לא הורשת היאך אתה חוזר ומכבש ארם נהריים וארם צובה? הרי שכיבשו בחוצה לארץ, ומניין שכנגדו בים הרי היא שלהם, ת"ל (ראה יהושע א ד) מן המדבר והלבנון הזה עד הנהר הגדול נהר פרת ועד הים הגדול מבוא השמש יהיה גבולכם והמדבר גבולכם מן הנהר הגדול נהר פרת, מן הנהר גבולכם ואין הנהר גבולכם, אם כיבשתם את הנהר יהיה גבולכם והנהר גבולכם, ועד הים הגדול מבוא השמש, עד הים גבולכם, ואין הים גבולכם, אם כיבשתם יהיה גבולכם. וכן הוא אומ' (במדר לר ו) וגבול ים והיה לכם הים הגדול וגבול, יהיה גבולכם. נמצינו אומרי' כל מקום שהחזיקו עולי בבל מארץ ישראל עד כזיב לא נאכל ולא נעבד, עולי מצרים נאכל ולא

פירוש ספרי דבי רב

והדר קאמר מן הנהר הגדול כו, מן הנהר כלומר לפניו מן הנהר הוא הגבול אבל לא הנהר גופיה אבל אם רצה לכבוש אח"כ גם נהר פרת גופיה יהיה הוא עצמו נוסף על א"י. וכן למערב עד הים הגדול הוא הגבול ולא הים בכלל אבל אם רצה אח"כ לכבוש יהיה גם הים המערבי וכל הנסין שבים הכל בכלל. והך תנא כת"ק דפ"ק דגטין, ודלא כריה"ו שם דלדידיה כל (אנסיין) [הנסין] שבים אוקיינוס עד סוף העולם לארכו די שיהיה ברוחב בתוך החוט מנחל מצרים עד טורי אמנון הכל חשוב א"י, וע"ש ד"ח בתו' בד"ה ריה"ו אומר כו, וע"ע בריש הלכות תרומות להרמב"ם, ועיין בספר כפתור ופרח מפ"ו עד סוף פי"א. ומ"ש נמצינו אומרים כו לא נאכל ולא נעבד, היינו לענין שביעית ומבואר במשנה שם. וכל

א"י שבתוך התחומין שאינו בדין להניח הגוים שיהו מטמאין והולכין בגלוליהם א"י וישראל יהיו עסוקים לכבוש מקומות של ח"ל. וה"ט דארם נהרים וארם צובה, דא"ל הקב"ה סמוך לפלטרין שלך דהיינו היבוסי שהיה סמוך לציון היא עיר דוד לא כבשת, כדחזי' שקנה דוד הגורן מארונה היבוסי שהיה בירושלים מקום ב"המ. והדר קתני הרי שכיבשו בח"ל ערים כפי התורה דהיינו אחר כיבוש כל א"י שאז יש לכל הנוספות דין א"י לגמרי, מנין שכנגדם בים ג"כ יש לו דין א"י, ת"ל מן המדבר כו' יהיה גבולכם. ויש כאן חסרון וכצ"ל מן המדבר גבולכם ואין המדבר גבולכם ואם כבשתם יהא גבולכם כלומר אפילו המדבר גופיה והיינו לצד מזרח.

ום תאמר
גזר להם
גדולים
גדולים
גבור וזה
מה נאמר
ם, מלמד
ווא אומר
הו וחסון

נל תחומי
נהר פרת,
ו חוץ מן

א ידעתי מה
המשל הזה.
שון עבר. ויש
נאמר שבעה
פ לא תהיו
הגוים האלה
ורשתם גוים,
! וקשה כנגד
יה גוים אע"ג
שו כל השאר.
י כו, והלא ז'
ד האמורי טפי
! וקשה יותר
ו כו.

מקום אם בא
אמור בסיפיה
ללמד דאפי'
דין כל מקום
ע א"י הרשות
חר שכבשו כל

הראשונים שבענין זה, ומסקנתו היא כשיטה שהובאה לעיל בשם כמה רבנים⁶⁵, שקו התאריך הוא 90 מעלות מורחה מירושלים, והאריך לחלוק על חידושי של החזון איש, שהובאו לעיל, בענין אוסטרליה וסיביר ועוד.

ספר "אנן הסהר" להרב חיים צימרמאן⁶⁶, בו הוא מבאר בהרחבה את דעות הראשונים הנוגעים בעיקר לענין קידוש החודש ובאור הסוגיא של "מולד זקן" בר"ה כ ב, ואף הוא מסקנתו כשיטת הרבנים הנ"ל.

ד קונטרס "נבול יום", מאמרו של הרב בנימין רבינוביץ-תאומים (מראשי מערכת האנציקלופדיה התלמודית)⁶⁷, בו מבאר בדרך מיוחדת דברי כמה מן הראשונים החולקים על הכוזרי והמאור בפירוש הסוגיא בר"ה שם⁶⁸, ומסקנתו שלפי הלך מחשבתם — וכן הלכה לדעתו — יש לנו למתוח קו ישר מצפון לדרום בנקודה המזרחית ביותר ביבשה, היינו ב"מיצר ברינג".

מאמר "בענין שאלת קו התאריך" להרב יונה מרצבך (שהיה מראשי מערכת האנציקלופדיה התלמודית)⁶⁹, בו מציע פתרון השאלה על פי דברי הראשונים שכתבו שים אוקינוס הוא סוף העולם, ושלפיהם כל היבשות והאיים שבאוקינוס השקט חשובים כמזרח העולם או כמערבו לפי קרבתם לקצות האוקינוס, וקו התאריך עובר ביניהם, ושלפי זה אלסקה היא סוף המערב וסיביר סוף המזרח והקו מתחיל באמצע רוחב ברינג ונמשך מצפון לדרום, אבל לא בקו ישר אלא תמיד באמצע האוקיינוס השקט. L

ספר "קו התאריך הישראלי" להרב מנחם מ. כשרי⁷⁰, בו מובאים כל מאמרו שנתפרסמו לפני כן בקובצי "הפרדס" ו"נועם" ועוד, וכן מאמרים נוספים ופרקים חדשים שבהם נאמרו ונשנו רוב הדעות שהושמעו בענין זה ותשובות והשנות עליהם, בצידוף מפות ותשימים לכל שיטה,

ירושלמי חלה עם פי' הר"ש סוריליאו (ירושלים תשי"ג), ועי' ש"פ"ה ברעת רס"ג, שחשבו המולדות נוסד על מסום שהוא 130 מעלות מורחה מירושלים, שלפיו מסום זה הוא קו התאריך, ובס' קו התאריך הישראלי מכ"ו ברעתו. 69 עי' לעיל ציון 44 והלאה. 70 ניו יורק תשמ"ו. וקודם לכו פרסם מאמר בנושא זה בקובץ המאור תשי"ג. 71 נדפס בירחון הפרדס, שיקאגו תשי"ד (שנה כה חוברת ח). 72 עי' לעיל ציון 19, ועי' יום ציון 591 ואילך. 73 נדפס בקובץ "נועם" הי"ד עמ' 102, ובמספר "עלה יונה", ירושלים בני ברק תשמ"ט. 74 ירושלים השל"ז.

ההסכמה היא מחכמי או"ה לסימנא בעלמא ואין ראוי כלל להכניסו לבית המדרש בזמן שאנו דנים בהלכה, ואמנם לפי פירוש היסוד עולם בסוגיא דר"ה, השתמשו בנמ' ע"פ הסכם זה, אבל זו דעת יחיד, ואף לדברי היסוד אינו אלא התחלת החשבון לסיבה בלתי ידועה לנו, אבל היסוד עצמו הביא דברי הרו"ה והכוזרי שמירושלים עד קצה המזרח צי' מעלות, ובוה לא ערער עליהם שכנגד ירושלים לכו"ע הוא מכוון, דשנחאי הוא כרחב צפון ירושלים⁶⁵. "סיכום: הרו"ה והכוזרי מחייבים נקודה היוצאה חוץ לקצה המזרח אשר שמה מתקים בפועל ר"ה אשר תחילתו אחר התחלת היום בירושלים י"ח שעות, ואשר על ידה מתקים לילה ויום מן החדש כו', ואשר הראב"ד הסכים עמהם ביסוד זה וכותב שהוא דבר ידוע, אלא שדעתו שאין ראוי לקבוע ר"ה ביום זה כיון רבירושלים אין לילה ויום מן החדש, והביא כן גם בשם הנשיא ר"י בר"ב, למדנו שגם דעת ר"י בר"ב כן, וזו עדות נמורה על דעת היסוד ע"פ שגם דעתו כן, שהרי היסוד מביא בשם הנשיא ריב"ב דמקצה המזרח מתחילין מנין הימים ומסכים עמו, וכל זה מפורש בדברי הראב"ד וביסוד ע"פ ואין שום מקום לנשות מזה ימין ושמאל כו', וא"כ תלמוד ערוך הוא בפי ר' חסמן הדיון, הראב"ח, ר"י בר"ב שהביא היסוד ומחזיק בדבריהם, והראב"ד והכוזרי והרו"ה והר"ן והריב"א, וכן מפורש בתשב"ץ⁶⁶, ואין שום אחד מן הראשונים שיחלוק בזה, ואסור לשמוע דברים בנלויה מדבריהם או פקפוק ח"ו כאמתתם, וכל דברי הראשונים נאמנים עלינו כנתינתם מסיני⁶⁷.

מאז יצאו לאור כמה ספרים ונתפרסמו כמה מאמרים בנושא זה, מהם יש לציין את הספרים והמאמרים דלהלן, לפי זמני הופעתם:

קונטרס "סוד נקודה דלתתא", להרב חיים יוסף דינקלס⁶⁸, בו מבאר בדרך מיוחדת את דברי

65 קוני' ה"י שעות סוף אות יד. 66 עי' תשב"ץ ח"א סוס"י קה וח"ג סי' רטו ורטו, ובקוני' שם סי' כ באור דעתו, ועי' יום ציון 590. 67 קוני' ח"י שעות סוס"י א, וכע"ז במכתבו שבסוף הקוני', ושם: "בדבריהם מבואר שלא באו לחדש דהתחלת היום הוא קצה המזרח כרי לפי שהסוגיא, אלא התחלת היום בקצה המזרח הוא להם כידועה מוקדמת ואשר הוצרכו להודיע זאת כרי לשמש כזה פירוש הסוגיא". ועי' קובץ "המעין" חוברת ג (חסון תשי"ד) מאמר סאת הרב קלמן כהנא, דברים נוספים מכת"י החו"א, הובא בס' קו התאריך הישראלי פרק עב, ושם מו"ם בארוכה על שיטה זו. 68 נדפס בסוף

אנציקלופדיה תלמודית - כרך כב

THE INTERNATIONAL DATELINE IN HALACHA

21: SHABOS (WHEN IT IS 1:00 PM) MOTZEI SHABOS IN YERUSHALAYIM, IN...
 New York/Ft. Reno 1:00 pm; Los Angeles 1:30 pm; Melbourne, Australia 1:30 am on Sunday, and in...

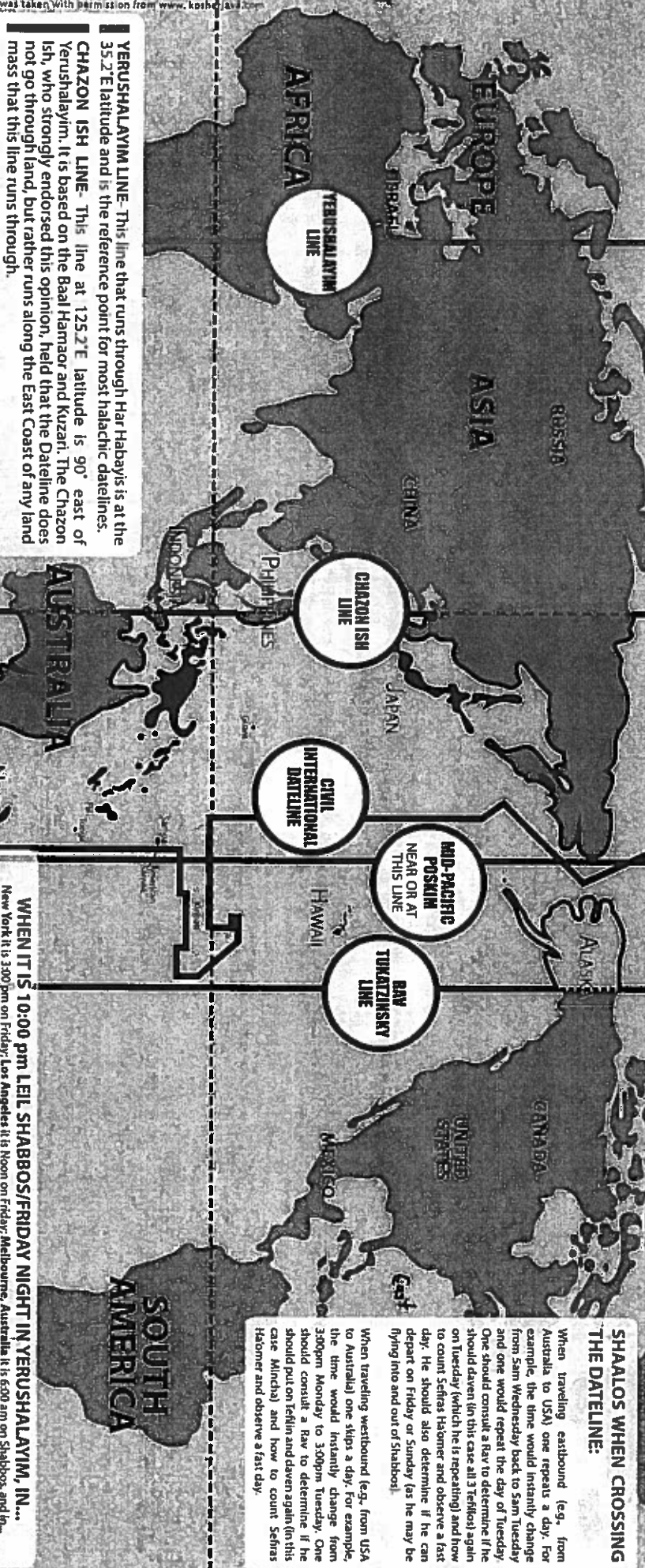
Place	Time	Day Observed by the General Population	Day According to the Chazon Ish	Day According to the Mid Pacific Poskim	Day According to Rav Tukatzinsky
Tokyo, Japan	6:00 am	Sunday	Shabbos	Sunday	Sunday
Auckland, New Zealand	9:00 am	Sunday	Shabbos	Sunday	Sunday
Nuku'alofa, Tonga	10:00 am	Sunday	Shabbos	Different Opinions (Shabbos or Sunday)	Sunday
Pago Pago, American Samoa	10:00 am	Saturday	Shabbos	Different Opinions (Shabbos or Sunday)	Sunday
Honolulu, Hawaii	11:00 am	Saturday	Shabbos	Shabbos	Sunday
San Diego, Alaska	12:00 Noon	Saturday	Shabbos	Shabbos	Safeik (Questionable if Shabbos or Sunday)

Note: All times are Standard Time. Times may differ when Daylight Savings Time is in effect.

SHAALOS WHEN CROSSING THE DATELINE:

When traveling eastbound (e.g., from Australia to USA) one repeats a day. For example, the time would instantly change from 5am Wednesday back to 5am Tuesday and one would repeat the day of Tuesday. One should consult a Rav to determine if he should daven (in this case all 3 tefillos) again on Tuesday (which he is repeating) and how to count Seifas Haomer and observe a fast day. He should also determine if he can depart on Friday or Sunday if he may be flying into and out of Shabbos.

When traveling westbound (e.g., from USA to Australia) one skips a day. For example, the time would instantly change from 3:00pm Monday to 3:00pm Tuesday. One should consult a Rav to determine if he should put on Tefilin and daven again (in this case Mitzvah) and how to count Seifas Haomer and observe a fast day.

YERUSHALAYIM LINE: This line that runs through Har Habayis is at the 35.2°E latitude and is the reference point for most halachic date lines.

CHAZON ISH LINE: This line at 125.2°E latitude is 90° east of Yerushalayim. It is based on the Baal Hamaor and Kuzari. The Chazon Ish, who strongly endorsed this opinion, held that the Date line does not go through land, but rather runs along the East Coast of any land mass that this line runs through.

CIVIL INTERNATIONAL DATELINE: This line is used by the general world population. Locations west of the line are one day later than the locations to the east of this line. This line zig-zags on or near 180°.

MID-PACIFIC POSKIM LINE: According to various opinions, the date line runs through the Pacific Ocean close to the Civil Date line. Exact location of the line varies. One example shown is the Atzei Sadeh who says the line is at 169.7°W. Other opinions are in this general area.

RAV TUKATZINSKY LINE: This line at 144.8°W latitude is on the exact opposite side of the globe from Yerushalayim. It is the date line according to Rav Yechiel Michel Tukatzinsky (author of Geshet HaChaim) and others.

WHEN IT IS 10:00 PM LEIL SHABOS/FRIDAY NIGHT IN YERUSHALAYIM, IN...

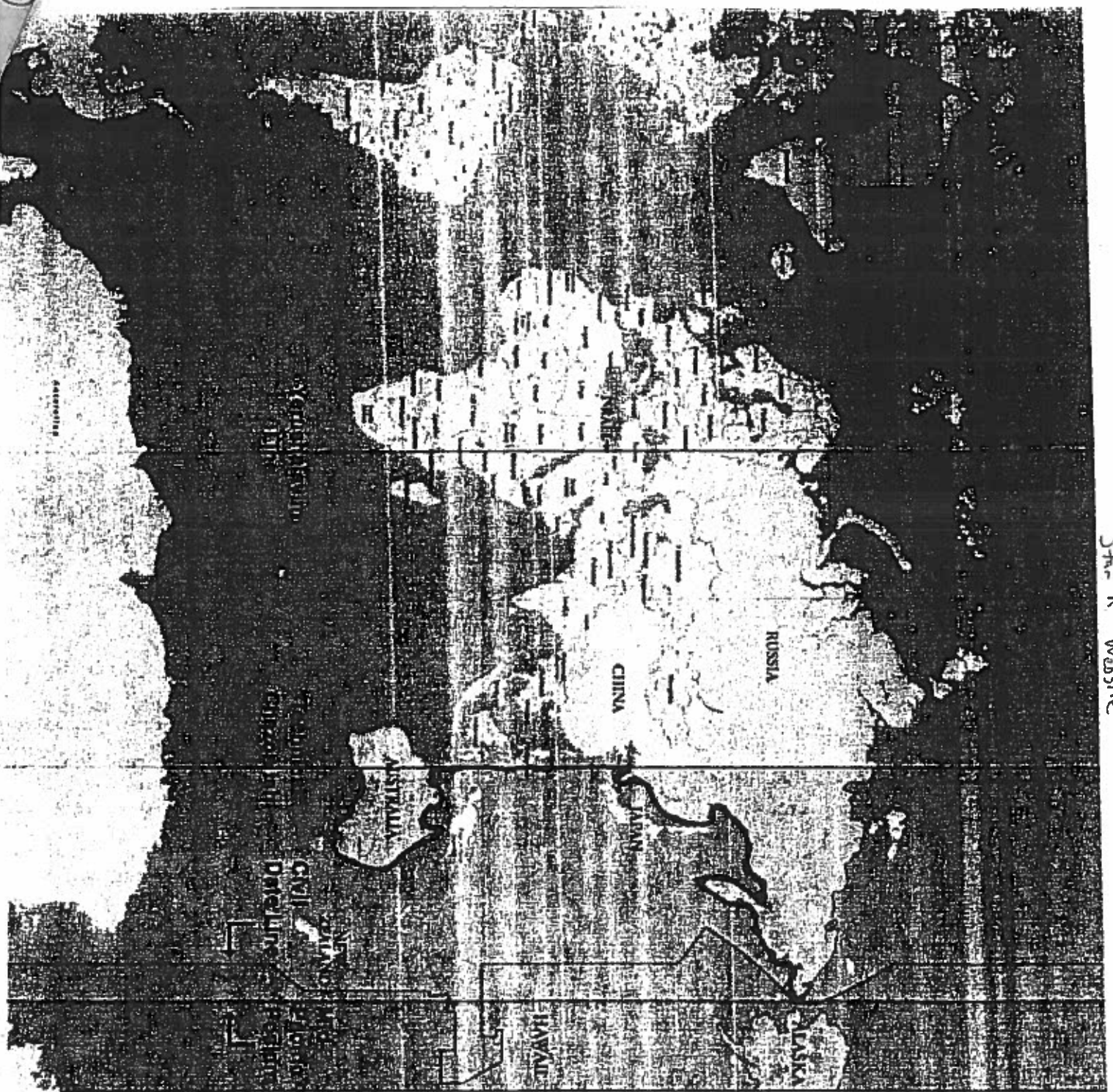
New York it is 3:00 pm on Friday; Los Angeles it is Noon on Friday; Melbourne, Australia it is 6:00 am on Shabbos, and in...

Place	Time	Day Observed by the General Population	Day According to the Chazon Ish	Day According to the Mid Pacific Poskim	Day According to Rav Tukatzinsky
Tokyo, Japan	5:00 am	Saturday	Friday	Shabbos	Shabbos
Auckland, New Zealand	8:00 am	Saturday	Friday	Shabbos	Shabbos
Nuku'alofa, Tonga	9:00 am	Saturday	Friday	Different Opinions (Friday or Shabbos)	Shabbos
Pago Pago, American Samoa	9:00 am	Friday	Friday	Different Opinions (Friday or Shabbos)	Shabbos
Honolulu, Hawaii	10:00 am	Friday	Friday	Friday	Shabbos
Anchorage, Alaska	11:00 am	Friday	Friday	Friday	Safeik (Questionable if Friday or Shabbos)

Note: All times are Standard Time. Times may differ when Daylight Savings Time is in effect.

Parts of Map and borders may not be exactly to scale. Some of the information used on the poster was taken with permission from www.kosherjuda.com

West

Sta- K Website

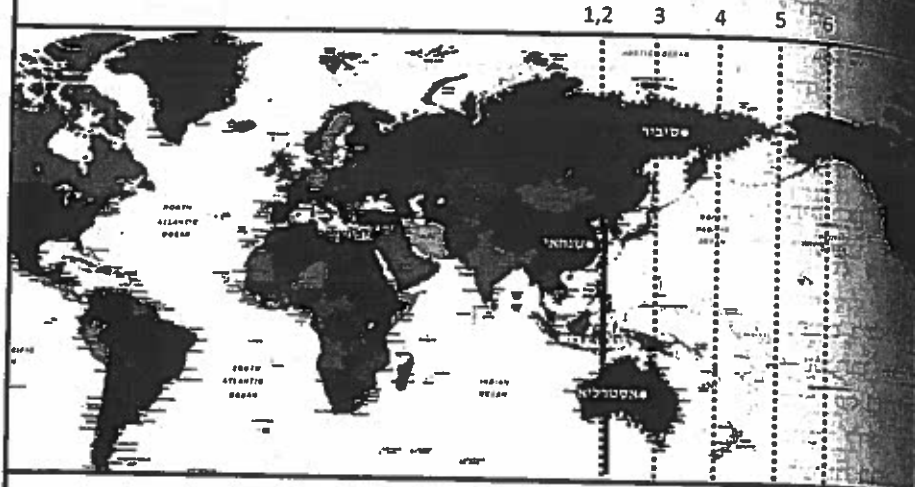
UNITED STATES

RAW
 TUKATZINSKY

22

סיכום כל השיטות

1. שיטת החוריא - צ' מעלת מזרחית לירושלים, וסיכור ואסטרליא בייכ מקדומין
2. שיטת הנרייט שמירא - צ' מעלת מזרחית לירושלים מצמון לדרום
3. שיטת היסרוע 1 - קייד מעלת מירושלים
4. שיטת הנרייט שמירא - קליה מעלת מירושלים. וי"א (עני ישראל וחזנים) - קמיין מעלת מירושלים
5. שיטת הרב בנימין רבינוביץ תאומים - קניין מעלת מירושלים (מיצר בריע)
6. שיטת הנרייט טיקובצסקי ועוד הרבה - קייין מעלת מזרחית לירושלים
7. שיטת הרב שמואל מוחליבר ועוד הרבה - כל מקום כפי שהחוקר בו

ההבדל בין רשע גמור לצדיק גמור

מיחייב איניש לבסומי כו' בין ארור המן לברוך כו'. יש לפרש ע"פ מ"ש יש צדיק ורע לו בעולם הזה שאינו צדיק גמור כדי שיקבל עונשו בעולם הזה ויש רשע וטוב לו בעולם הזה רשע שאינו גמור כדי לטורדו בעולם הבא אבל יש צדיק גמור שזוכה כו' שזוכה לב' שולחנות לאכול הפירות בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא כמו מרדכי שזכה לכל הגדולה גם בעוה"ז וכן בהיפך ברשע גמור שאין לו זכות כלל כמו המן שהיה מזרע עמלק ועשו שאבד גם עולם הזה וע"ז אמר דחייב לבסומי בפוריא כ"כ עד דלא ידע כו' היינו שאינו נותן לבו להבחין טדוגה גדולה שיש בין ארור המן שהיה רשע גמור ואבד שתי העולמות לבין ברוך מרדכי שהיה צדיק גמור שזכה לשתי עולמות: (מהרש"א מגילה ו. ב)

אור ישראל
שנחא...
זו מדת...
א. וכפי...
שלימה...
יב שני...
גד ירושלים...
ולא נמצא...

ה: אחד עם...
שלים, היא...
א לקו ישר...
ליים?

לעיל, שהטיפ...
צה המזרח, ו...
יי הר"ה בעצמ...
באמת נקט...
רמת אלא ק...
יה ואדרבה א...
כלית הריחוק...
המזרח ואין...
הודו המזרחית

שלפנים מן...
אין זה קו ישר...
זפותל ובשנחא

ז בשנחאי, וכמו

היתה מצויה...
זב מה שכתב...
כפי המדה...
אפריקא המערבית...
שלים. (יש לדחות)

ז ספר אגן הסוד...
יסק חגריא קוטלר

אור ישראל
ניסן גש"ק י"ג איון ב (ס"ח)
מאמר הרב"ל ל'אהבן (ניו יורק) ש"ס"א
ל"ע לשי"ב קה"ת יסק קריג בא"א